

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. birželio 15 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Godos Ambrasaitės-Balynienės (pranešėja), Alės Bukavinienės (kolegijos pirmininkė) ir Egidijos Tamošiūnienės,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Kontmena“ kasacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. lapkričio 4 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Kontmena“ ieškinį atsakovams bankrutuojančiai uždarajai akcinei bendrovei „Laugina“, S. P. dėl sandorio pripažinimo niekiniu ir negaliojančiu.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių ieškovo teisinį suinteresuotumą kaip teisės kreiptis į teismą prielaidą, ieškovo pareigą kreipiantis į teismą tiksliai suformuluoti ieškinio dalyką ir faktinį pagrindą bei apeliacinės instancijos teismo teisę, panaikinus apskųstą teismo sprendimą, perduoti bylą nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė UAB „Kontmena“ kreipėsi į teismą su ieškiniu prašydama: 1) *ex officio* (pagal pareigas) konstatuoti (pripažinti), kad 2020 m. kovo 2 d. BUAB „Laugina“ išduotas įgaliojimas atsakovui S. P. prieštarauja imperatyviosioms įstatymų normoms ir yra niekinis nuo jo sudarymo momento, išsprendžiant dėl šio niekinio sandorio negaliojimo teisinių padarinių, t. y. konstatuojant S. P. veiksmų, atliktų veikiant šio įgaliojimo pagrindu, neteisėtumą ir grąžinant iki veiksmų atlikimo buvusią padėtį; 2) *ex officio* konstatuoti (pripažinti), kad 2020 m. lapkričio 3 d. V. R. išduotas pavedimas S. P. prieštarauja imperatyviosioms įstatymų normoms ir yra niekinis nuo jo sudarymo momento, išsprendžiant dėl šio niekinio sandorio negaliojimo teisinių padarinių, t. y. konstatuojant S. P. veiksmų, atliktų veikiant šio įgaliojimo pagrindu, neteisėtumą ir grąžinant iki veiksmų atlikimo buvusią padėtį; 3) išspręsti bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimą.
3. Ieškovė nurodė, kad Kauno apygardos teisme yra nagrinėjama civilinė byla pagal ieškovo AB Šiaulių banko pareiškimą dėl bankroto bylos UAB „Laugina“ iškėlimo. Kauno apygardos teismo 2016 m. liepos 15 d. nutartimi (įsiteisėjo 2016 m. rugsėjo 1 d.) UAB „Laugina“ iškelta bankroto byla, bankroto administratore paskirta UAB „BankromaX“.
4. Ieškovė UAB „Kontmena“ yra didžiausia BUAB „Laugina“ kreditorė, turinti 1 553 310,87 Eur dydžio (55,75 proc.) finansinį reikalavimą (perimtą iš AB Šiaulių banko), taip pat vienintelė hipotekos kreditorė – nurodyto reikalavimo 943 759,48 Eur sumai užtikrinti yra įkeistas BUAB „Laugina“ priklausantis turtas – butai, esantys Neringoje.
5. Ieškovė nurodė, kad Kauno apygardos teismas 2018 m. gegužės 24 d. nutartimi (įsiteisėjo 2018 m. spalio 4 d.) nutarė atstatyti UAB „BankromaX“ iš BUAB „Laugina“ nemokumo administratoriaus pareigų ir nauju šios įmonės nemokumo administratoriumi paskirti V. R. Kauno apygardos teismo 2020 m. rugpjūčio 26 d. nutartimi V. R. atstatydamas iš BUAB „Laugina“ nemokumo administratoriaus pareigų nuo 2020 m. rugsėjo 3 d. ir naujuoju nemokumo administratoriumi paskirtas M. K.
6. Ieškovė teigė, kad V. R. vardu BUAB „Laugina“ bankroto procedūras faktiškai vedė atsakovas S. P., veikdamas BUAB „Laugina“ jam išduoto 2018 m. kovo 1 d. įgaliojimo pagrindu. Šis įgaliojimas buvo sudarytas ir išduotas terminuotai iki 2020 m. kovo 1 d. Pasibaigus 2018 m. kovo 1 d. išduoto įgaliojimo galiojimui, atsakovės BUAB „Laugina“ nemokumo administratoriaus V. R. vardu ir toliau faktiškai veikė atsakovas S. P. naujo – atsakovės BUAB „Laugina“ 2020 kovo 2 d. išduoto – įgaliojimo pagrindu. Be to, 2020 m. lapkričio 3 d. pavedimu V. R. pavedė S. P. dalyvauti naujai paskirtam BUAB „Laugina“ nemokumo administratoriui M. K. perimant, fiksuojant ar apžiūrint BUAB „Laugina“ turtą ir dokumentus, parodant naujai paskirtam nemokumo administratoriui turtą ir dokumentus, suteikiant kitą žinomą informaciją apie jų buvimo vietą, juos valdančius asmenis ir pan.
7. Ieškovės vertinimu, tuometis BUAB „Laugina“ nemokumo administratorius V. R. neteisėtai nurodytais 2020 kovo 2 d. įgaliojimu ir 2020 m. lapkričio 3 d. pavedimu perdavė savo kaip nemokumo administratoriaus (licencijuoto asmens) funkcijas atsakovui S. P., t. y. kitam, atrankos sistemos neatrinktam administruoti BUAB „Laugina“ bankroto proceso, asmeniui (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. liepos 9 d. nutarimu Nr. 647 patvirtintos Bankroto administratorių atrankos taisyklės). Be to, fizinio asmens išduotas įgaliojimas fizinio asmens vardu atlikti veiksmus, susijusius su juridiniais asmenimis, turi būti notarinės formos (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 2.138 straipsnio 1 dalis). Taigi ginčijami įgaliojimas ir pavedimas yra neteisėti tiek turinio, tiek formos prasme. S. P. paprastų rašytinių įgaliojimų pagrindu perėmus BUAB „Laugina“ nemokumo administravimą (o kartu – iš esmės ir bankrutuojančios įmonės valdymą), ji kreipėsi į teismą su šiuo ieškiniu.
8. Kauno apylinkės teismas 2021 m. kovo 31 d. nutartimi sustabdė civilinės bylos dalį dėl 2020 m. lapkričio 3 d. V. R. išduoto pavedimo S. P. pripažinimo prieštaraujančiu imperatyviosioms įstatymo normoms ir niekiniu nuo jo sudarymo momento Lietuvos Respublikos civilinio proceso

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

9. Kauno apylinkės teismas 2021 m. balandžio 15 d. daliniu sprendimu tenkino dalį ieškinio ir pripažino 2020 m. kovo 2 d. atsakovės BUAB „Laugina“ S. P. išduotą įgaliojimą niekiniu nuo jo sudarymo momento; nusprendė kitą bylos dalį nagrinėti daliniam sprendimui įsiteisėjus, atsižvelgiant į sustabdytos bylos dalies aplinkybes; išsprendė bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimą.
10. Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad Kauno apygardos teismas 2018 m. gegužės 24 d. nutartimi BUAB „Laugina“ nemokumo administratoriumi paskyrė V. R. Atsakovė BUAB „Laugina“, atstovaujama nemokumo administratoriaus V. R., 2020 m. kovo 2 d. įgaliojimu suteikė teisę nemokumo administratoriui S. P. atstovauti BUAB „Laugina“ santykiuose su visais juridiniais ir fizineis asmenimis visais klausimais dėl BUAB „Laugina“ nuosavybės teise priklausančio ar kitais teisiniais pagrindais valdomo turto perdavimo ir priėmimo, eksploatacijos, priežiūros, saugojimo ir nuomos; įgyvendinant suteiktus įgaliojimus ir atliekant pirmiau nurodytus veiksmus, atstovauti BUAB „Laugina“ savivaldybėse, notaro biure, VĮ Registrų centre, kitose institucijose, pateikti procesinius dokumentus; kt.
11. Remdamasis šiomis aplinkybėmis, pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad atsakovė BUAB „Laugina“, atstovaujama nemokumo administratoriaus V. R., selektyviai pasirinko kitą nemokumo administratorių – atsakovą S. P. ir perdavė jam iš licencijuojamos veiklos teisę administruoti įmonę. Teismas sutiko su ieškovės argumentu, kad tokia praktika paneigė tuo metu galiojusias nemokumo administratorių atrankos taisykles. Be to, teismas pažymėjo, kad atsakovė BUAB „Laugina“ 2020 m. kovo 2 d. įgaliojimu įgaliojo atsakovą S. P. atlikti nemokumo administratoriaus veiksmus. Teismo vertinimu, įmonė apskritai negalėjo suteikti tokių įgaliojimų.
12. Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad aptarti duomenys yra pakankami pripažinti 2020 m. kovo 2 d. įgaliojimą niekiniu *ab initio* (nuo sudarymo momento), o visus atsakovo S. P. veiksmus, atliktus veikiant šio įgaliojimo pagrindu, – negaliojančiais.
13. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal atsakovę BUAB „Laugina“ ir S. P. apeliacinius skundus, 2021 m. lapkričio 4 d. nutartimi panaikino Kauno apylinkės teismo 2021 m. balandžio 15 d. dalinį sprendimą ir grąžino bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.
14. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad pirmosios instancijos teismo daliniame sprendime nurodoma, jog juo sprendžiamas reikalavimas yra: konstatuoti, kad 2020 m. kovo 2 d. išduotas įgaliojimas S. P. prieštarauja imperatyvioms įstatymų normoms ir yra niekinis nuo jo sudarymo momento, konstatuoti S. P. veiksmų, atliktų šio įgaliojimo pagrindu, neteisėtumą ir grąžinti į iki veiksmų atlikimo buvusią padėtį. Sprendimo rezoliucinėje dalyje pasisakoma tik dėl įgaliojimo pripažinimo negaliojančiu, tačiau nepasisakoma ir nesprendžiama dėl reikalavimo dalies konstatuoti S. P. veiksmų, atliktų šio įgaliojimo pagrindu, neteisėtumą ir grąžinti į iki veiksmų atlikimo buvusią padėtį. Tokiu teismo daliniu sprendimu liko neišspręsta dalis pareikšto reikalavimo.
15. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, akivaizdu, kad ieškovės tikslas yra ne paties įgaliojimo panaikinimas, tačiau jo pagrindu atliktų veiksmų pripažinimas neteisėtais ar žalos, padarytos tokiais veiksmais, atlyginimas. Šiuo atveju, net ir panaikinus įgaliojimą, pagal tokį bendro pobūdžio, iš esmės nuo įstatymo nuostatos ([CK 1.138 straipsnio](#) 1 dalies 2 punkto) nurašytą reikalavimą neįmanoma įgyvendinti kokių nors su juo susijusių teisių ar pareigų arba atlikti vykdymo veiksmų. Kaip matyti iš nurodyto reikalavimo, jis nėra aiškiai ir konkrečiai suformuluotas, kad jį patenkinus galėtų būti vykdomas. Ieškinyje su tokiais neaiškiais ir abstrakčiais reikalavimais negalėjo būti priimtas ir nagrinėjamas teisme, juolab negalėjo būti atsieiti išspręstas įgaliojimo teisėtumo klausimas, nes, neišsprendžiant antrosios reikalavimo dalies dėl veiksmų (atliktų įgaliojimo pagrindu) neteisėtumo ir grąžinimo į iki veiksmų atlikimo buvusią padėtį, lieka neaišku, kokios ieškovės teisės yra pažeistos įgyvendinant įgaliojimu suteiktus pavedimus ir kaip konkrečiai jos turi būti ginamos.
16. Apeliacinės instancijos teismas sutiko su atsakovų apeliacinių skundų argumentu, kad ieškovė nenurodė ir apskritai neįrodinėjo, kuo šiuo konkrečiu atveju pasireikšia jos teisių pažeidimas ir kaip jos turi būti ginamos, nenurodė, kokias materialiąsias pasekmes ieškovei sukeltų palankus teismo sprendimas. Vien ta aplinkybė, kad ieškovė yra atsakovės BUAB „Laugina“ didžiausia ir kartu hipotekos kreditorė, savaime nereiškia, jog jos netenkinantys nemokumo administratoriaus veiksmai yra niekiniai ar negaliojantys. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad pirmosios instancijos teismas, priimdamas dalinį sprendimą, šių aplinkybių nenustatinėjo, jų nevertino ir dėl jų nepasisakė. Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad, net ir panaikinus įgaliojimą, bankrutuojančiai bendrovei atstovauja paskirtas nemokumo administratorius, ir teismui nėra suteikta teisė, nesant pareikšto konkretaus reikalavimo teisme, savo iniciatyva kelti ir nagrinėti veiksmų ar sandorių teisėtumo klausimų bankroto procese (Lietuvos Respublikos bankroto įstatymo (toliau – [IBĮ](#)) 11 straipsnio 5 dalis, Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo (toliau – [JANĮ](#)) 31, 59 straipsniai).
17. Apeliacinės instancijos teismas taip pat pažymėjo, kad ieškovė analogišką ieškinį buvo pareikšusi Vilniaus miesto apylinkės teismui, tačiau šis atsisakė jį priimti, nurodydamas, kad toks ieškinyje yra teisingas BUAB „Laugina“ bankroto bylą nagrinėjančiam Kauno apygardos teismui. Vilniaus apygardos teismas, išnagrinėjęs ieškovės atskirąjį skundą, 2020 m. rugpjūčio 20 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2S-1258-567/2020 konstatavo, kad ieškovės ieškinyje dėl 2020 m. kovo 2 d. įgaliojimo pripažinimo niekiniu bei negaliojančiu ir su tuo susijusių teisių padarinių yra teisingas atsakovės BUAB „Laugina“ bankroto bylą nagrinėjančiam Kauno apygardos teismui. Tačiau ieškovė, nepaisydama nurodytų nutarčių, kreipėsi su ieškiniu į Kauno apylinkės teismą.
18. Atsižvelgdamas į tai, kad ieškinyje nebuvo nurodyta, kokia konkreči ieškovės UAB „Kontmena“ subjektinė teisė buvo pažeista išdavus ginčijamą įgaliojimą ir kaip ji turi būti ginama įgaliojimą panaikinus (nesuformuluotas konkretus ir aiškus ieškinio dalykas), apeliacinės instancijos teismas nusprendė, jog pirmosios instancijos teismas turėjo tai įvertinti tiek ieškinio priėmimo, tiek vėlesnėse stadijose ([CPK 135 straipsnio](#) 1 dalies 4 punktas), taip pat, ieškovei aiškiai suformulavus reikalavimą, turėjo įvertinti Vilniaus apygardos teismo 2020 m. rugpjūčio 20 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e2S-1258-567/2020 ([CPK](#) 137 straipsnio 2 dalies 2 punktas). Šiuo atveju pirmosios instancijos teismas, sprenddamas ieškinio priėmimo klausimą, turėjo nustatyti terminą ieškinio trūkumams pašalinti, tačiau tai nebuvo padaryta, todėl, pažeidus [CPK](#) 135 straipsnio 1 dalies 4 punktą, galėjo būti neteisėtai išspręsta byla.
19. Pažymėjęs, kad šio pažeidimo negali pats ištaisyti, apeliacinės instancijos teismas panaikino Kauno apylinkės teismo 2021 m. balandžio 15 d. dalinį sprendimą ir grąžino bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo ([CPK](#) 329 straipsnio 1 dalis).

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

20. Kasaciniu skundu ieškovė prašo panaikinti Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. lapkričio 4 d. nutartį ir palikti nepakeistą Kauno apylinkės teismo 2021 m. balandžio 15 d. dalinį sprendimą; priteisti iš atsakovų patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 20.1. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė sandorių negaliojimą reglamentuojančias materialiosios teisės normas ([CK](#) 1.80 straipsnį). Be to, teismas, nurodydamas, kad ieškovė privalo ne tik įrodyti paties sandorio neteisėtumą (tai, ieškovės vertinimu, byloje buvo padaryta), bet ir konkrečius neteisėtus veiksmus, atliktus to sandorio pagrindu, nukrypo nuo kasacinio teismo praktikoje

suformuluotų taisyklių dėl sandorio negaliojimo teisių padarinių. Niekinio sandorio šalys negali patvirtinti, o bet kokie tokio sandorio pagrindu atlikti veiksmai vis tiek yra neteisėti, todėl jų įrodinėjimas, pačiam sandoriui esant niekiniam (prieštaraujantiems imperatyviosioms įstatymo nuostatomis), yra savitiksli.

- 20.2. Iš licencijuojamos veiklos kylanti teisė administruoti konkrečios įmonės nemokumo procesą negali būti perduota kita nei (tuo metu galiojusia) ĮBĮ nustatyta tvarka. Nemokumo administratorius fizinis asmuo negali perleisti kitam nemokumo administratoriui fiziniam asmeniui teisės administruoti jam teismo nutartimi priskirto įmonės nemokumo proceso ar jo dalies, nes tai paneigtų nemokumo administratorių atrankos sistemos egzistavimą ir visą nemokumo administratorių atrankos procesą – susidarytų situacija, kad sistemos atrinktas nemokumo administratorius tiesiog perduotų savo funkcijas (ar jų dalį) kitam nemokumo administratoriui, galbūt net dalyvavusiam toje pačioje atrankoje, tačiau dėl vieno ar kelių priežasčių sistemos neatrinktam. Net jeigu hipotetiškai ir būtų galima laikyti, kad tuometis BUAB „Laugina“ nemokumo administratorius V. R. galėjo pavesti atlikti nemokumo administratoriaus funkcijas kitam asmeniui šios įmonės bankroto procese, toks įgaliojimas, vadovaujantis [CK](#) 2.138 straipsnio 1 dalimi, turėjo būti patvirtintas notarine forma. Be to, apeliacinės instancijos teismas neįvertino dar vieno įgaliojimo pripažinimo neteisėtu pagrindo – ginčijamo įgaliojimo, pažeidžiant [CK](#) 2.134 straipsnio 3 dalį, faktiškai buvo perduotas ne BUAB „Laugina“, o nemokumo administratoriaus V. R. teisės, kurių perduoti BUAB „Laugina“ neturėjo teisės. Atsakovei BUAB „Laugina“ išdavus 2020 m. kovo 2 d. įgaliojimą, kuriuo perduotos nemokumo administratoriaus (o ne BUAB „Laugina“) funkcijos, buvo pažeistas principas, kad niekas negali perduoti kitam daugiau teisių, negu pats turi.
- 20.3. Apeliacinės instancijos teismas pažeidė proceso teisės normas, reglamentuojančias apeliacinės instancijos teismo teisę panaikinti apskųstą teismo sprendimą ir perduoti bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo. [CPK](#) 327 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad jeigu pirmosios instancijos teismas išsprendė ne visus byloje pareikštus reikalavimus, apeliacinės instancijos teismas gali grąžinti bylą dėl neišspręstų reikalavimų dalies pirmosios instancijos teismui, o dėl kitos reikalavimų dalies spręsti bylą šiame skirsnyje nustatyta tvarka. Pirmosios instancijos teismas dalį ieškinio reikalavimų (pripažinti, kad 2020 m. kovo 2 d. įgaliojimas, išduotas atsakovui S. P., prieštarauja imperatyviosioms įstatymų normoms ir yra niekinis nuo jo sudarymo momento) išsprendė, todėl apeliacinės instancijos teismui nebuvo jokio teisinio pagrindo naikinti visą Kauno apylinkės teismo 2021 m. balandžio 15 d. dalinį sprendimą ir visą bylą grąžinti pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.
- 20.4. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nusprendė, kad ieškovė pareiškė du reikalavimus. Taip teismas nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos dėl bylos nagrinėjimo ribų ir teismo sprendimo motyvavimo. Ieškovė pareiškė vieną reikalavimą – *ex officio* konstatuoti (pripažinti), kad 2020 m. kovo 2 d. BUAB „Laugina“ išduotas įgaliojimas S. P. prieštarauja imperatyviosioms įstatymų normoms ir yra niekinis nuo jo sudarymo momento, išsprendžiant dėl šio niekinio sandorio negaliojimo teisių padarinių, t. y. konstatuojant S. P. veiksmų, atliktų veikiant šio įgaliojimo pagrindu, neteisėtumą ir grąžinant iki veiksmų atlikimo buvusią padėtį. Pripažinus ginčijamą įgaliojimą niekiniu, visi atsakovo S. P. veiksmai, atlikti tokio įgaliojimo pagrindu, *ex officio* laikyti niekiniais. Ieškovė nereiškė savarankiško materialaus teisinio reikalavimo dėl tokių veiksmų pripažinimo niekiniais. Apeliacinės instancijos teismas, už pačią ieškovę suformuluodamas ieškinio dalyką (pagrindą) ir neatsižvelgdamas į tai, kad pirmosios instancijos teismas neprivalėjo pateikti išsamaus atsakymo į kiekvieną argumentą, kai byla iš esmės išsprendžiama teisingai ir kai ieškovė dėl to neteikė apeliacinio skundo, pažeidė proceso teisės normas ir nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos. Be to, apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai laikė, kad jeigu ieškovės reikalavimas būtų patenkintas ir būtų konstatuotas ginčijamo įgaliojimo neteisėtumas, tokio sprendimo nebūtų galima vykdyti priverstinai. Ginčijamo įgaliojimo pripažinimas niekiniu atitinkamai reikštų ir visų veiksmų, atliktų niekinio sandorio pagrindu, neteisėtumą. Toks sprendimas sukeltų teisių padarinių pats savaime, be jokios specialios priverstinio jo vykdymo procedūros.
21. Atsakovas S. P. atsiliepimu į kasacinį skundą prašo atmesti kasacinį skundą ir palikti nepakeistą Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. lapkričio 4 d. nutartį, priteisti iš ieškovės visų atsakovo patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 21.1. Byloje neginčijamai nustatyta, kad ieškovė nebuvo ir nėra ginčijamo 2020 m. kovo 2 d. įgaliojimo šalis. Taigi apeliacinės instancijos teismas, vertindamas šioje byloje ieškovės pareiktą reikalavimą dėl 2020 m. kovo 2 d. įgaliojimo pripažinimo niekiniu (ieškinio dalyką) ir aplinkybes, kuriomis grindžiamas šis reikalavimas (ieškinio pagrindą), padarė teisingą ir pagrįstą išvadą, kad ieškovė pareiktą reikalavimą nesiekė apginti savo pažeistų teisių, todėl šis reikalavimas vertintinas kaip pareiktas neturintį teisinio suinteresuotumo asmens. Ieškovės pateiktuose procesiniuose dokumentuose tik deklaratyviai nurodoma, kad 2020 m. kovo 2 d. įgaliojimo sudarymas pažeidžia jos teises ir teisėtus interesus, tačiau nepagrindžiama, kuo konkrečiai pasireiškia jos teisių pažeidimas, kokie konkrečiai šio ginčijamo įgaliojimo pagrindu atlikti veiksmai pažeidė ieškovės teises ar teisėtus interesus. Nežinant, kokie konkretūs veiksmai, kuriuos atliko S. P., veikdamas ginčijamo 2020 m. kovo 2 d. įgaliojimo pagrindu, galimai pažeidė ir kaip pažeidė ieškovės teises ar teisėtus interesus, negalima padaryti vienareikšmiškos išvados dėl ieškovės materialinio teisinio suinteresuotumo bylos baigtimi. Kadangi pirmosios instancijos teismas, priimdamas dalinį sprendimą, šių aplinkybių nenustatinėjo, nevertino ir dėl jų nepasisakė, tai egzistavo teisinis pagrindas apeliacinės instancijos teismui grąžinti bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.
- 21.2. Apeliacinės instancijos teismas skundžiamoje nutartyje nustatė, kad ieškovė ne tik nepagrindė ir neįrodė savo materialinio teisinio suinteresuotumo bylos baigtimi, bet ir pažeidė teisingumo taisykles, nes jos ieškinyje dėl 2020 m. kovo 2 d. įgaliojimo pripažinimo niekiniu ir negaliojančiu išsprendžiant šio niekinio sandorio teisinius padarinius yra teisingas atsakovės BUAB „Laugina“ bankroto bylą nagrinėjančiam Kauno apygardos teismui (JAN115 straipsnio 2 dalis, 29 straipsnio 1 dalis, 31 straipsnio 1 dalis). Ieškovė kasaciniame skunde neginčija šios apeliacinės instancijos teismo išvados.
- 21.3. Ieškovė klaidina teismą, siekdama sudaryti įspūdį, kad ginčijamo įgaliojimo pagrindu tuometis BUAB „Laugina“ nemokumo administratorius V. R. visas savo, kaip nemokumo administratoriaus, teises ir pareigas perdavė atsakovui S. P., kuris tokiu būdu tapo faktiniu BUAB „Laugina“ nemokumo administratoriumi. Nėra jokio pagrindo sutikti su tokiais ieškovės teiginiais, nes jie yra deklaratyvūs ir nepagrįsti, o iš pirmosios instancijos teismo dalinio sprendimo turinio matyti, kad teismas visiškai neanalizavo, kokia nemokumo administratoriaus įgaliojimų perdavimo tvarka buvo nustatyta ĮBĮ ir (ar) yra nustatyta šiuo metu galiojančiame JANĮ.
- 21.4. Priešingai nei teigiama ieškovės kasaciniame skunde, apeliacinės instancijos teismas skundžiamoje nutartyje vertino ginčijamo 2020 m. kovo 2 d. įgaliojimo teisėtumą ir nusprendė, kad įgaliojimo teisėtumo klausimas negali būti vertinamas atsietai nuo šio įgaliojimo pagrindu atliktų veiksmų įvertinimo. Būtent ieškovė privalėjo nurodyti ir įrodyti, kokius faktiškai BUAB „Laugina“ nemokumo administratoriaus veiksmus atliko atsakovas S. P., kad būtų galima įvertinti pareiktų reikalavimų pagrįstumą ([CPK](#) 12, 178 straipsniai). Nagrinėjama atveju ieškovė neįrodė savo reikalavimo pagrįstumo, nepateikė jokių objektyvių ir pakankamų įrodymų, kurie pagrįstų jos deklaratyvius teiginius, kad ginčijamo 2020 m. kovo 2 d. įgaliojimo pagrindu atsakovas S. P. tapo faktiniu BUAB „Laugina“ nemokumo administratoriumi. Reikalavimo dėl ginčijamo 2020 m. kovo 2 d. įgaliojimo ir jo pagrindu atliktų veiksmų pripažinimo niekiniais pagrįstumas negali būti įvertintas neanalizuojant (atsietai nuo) šio įgaliojimo pagrindu atliktų veiksmų.
- 21.5. Ginčijamo 2020 m. kovo 2 d. įgaliojimo sudarymą lėmė objektyvios priežastys. Bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme į bylą buvo pateikti rašytiniai įrodymai, patvirtinantys, kad nemokumo administratorius V. R. turėjo judėjimo negalią. Dėl šios objektyvios priežasties šiam tikriems techninio organizacinio pobūdžio bankroto administravimo veiksams atlikti (pvz., bankrutuojančios įmonės kreditorių susirinkimui kitame mieste, nei administratoriaus V. R. veiklos vieta, praveisti, bankrutuojančios įmonės turtui apžiūrėti ar jam perimti ir pan.) nemokumo administratorius V. R. pasitelkdavo trečiuosius asmenis. BUAB „Laugina“ bankroto procese tokio techninio organizacinio pobūdžio veiksams atlikti buvo pasitelktas atsakovas S. P. Ginčijamo

2020 m. kovo 2 d. įgaliojimo pagrindu įgaliotas asmuo (atsakovas S. P.) tik ėmėsi veiksmų BUAB „Laugina“ turtui apžūrėti ir jokių savarankiškų sprendimų BUAB „Laugina“ nemokumo procese nepriimdavo. Tuo tarpu visus kitus veiksmus administruojant BUAB „Laugina“ nemokumo procedūras tiesiogiai atliko nemokumo administratorius V. R. iki tol, kol savo prašymu buvo atstatydas iš BUAB „Laugina“ nemokumo administratoriaus pareigų.

- 21.6. ĮBĮ 11 straipsnio 5 dalies 9 punkte (redakcija, galiojusi BUAB „Laugina“ nemokumo procedūrų pradžios momentu) buvo reglamentuota, kad administratorius ir (ar) darbuotojas, atsakingas už juridinio asmens bankroto administravimą, atstovauja *arba įgalioja kitą asmenį* atstovauti bankrutuojančiai įmonei teisme, kreditorių susirinkime ir sudarant sandorius, kai bankrutuojanti įmonė tęsia ūkinę komercinę veiklą. JANĮ analogiškų nuostatų įtvirtinta, tačiau ir nenumatyta draudimo įgalioti kitą asmenį bankrutavusios įmonės vardu atlikti tam tikrus veiksmus, susijusius su atstovavimu teisme, kreditorių susirinkime, sudarant sandorius, kai tęsiama ūkinė komercinė veikla.
- 21.7. Kasacinio skundo argumentai, kad ginčijamą įgaliojimą BUAB „Laugina“ perdavė atsakovui S. P. teisės, kurių ji pati faktiškai neturi, nebuvo nurodyti nei pirmosios, nei apeliacinės instancijos teismams, todėl šie teismai savo procesiniuose sprendimuose šių argumentų nevertino ir dėl jų nepasisakė. Ieškovė, savo kasaciniame skunde keldama naujus argumentus, pažeidžia [CPK 347 straipsnio 2](#) dalyje įtvirtintą draudimą, todėl tokie argumentai neturėtų būti vertinami.
- 21.8. Priešingai nei teigiama kasaciniame skunde, įgaliojimo pripažinimas negaliojančiu savaime nedaro negaliojančio šio įgaliojimo pagrindu sudaryto sandorio, nes toks sandoris priskirtinas nugincijamų sandorių kategorijai. Be to, atstovaujamas gali patvirtinti jo vardu sudarytą sandorį. Šiuo atveju ieškovė nenurodė, kokius konkrečiai atsakovo S. P. veiksmus, atliktus 2020 m. kovo 2 d. įgaliojimo pagrindu, prašo pripažinti negaliojančiais. Ieškovė taip pat nenurodė ir neįrodinėjo, kokių neigiamų pasekmių jai, bankrutuojančiai įmonei ar įmonės kreditoriams sukėlė atsakovo S. P. veiksmai, atlikti veikiant 2020 m. kovo 2 d. įgaliojimo pagrindu. Juo labiau ieškovė nereikšė reikalavimo dėl konkrečių sandorių (veiksmų) pripažinimo negaliojančiais ([CK 1.78](#) ir [1.92](#) straipsniai). Pirmosios instancijos teismas, deklaratyviai nurodydamas, kad visi 2020 m. kovo 2 d. įgaliojimo pagrindu atlikti veiksmai yra negaliojantys, ne tik neanalizavo konkrečių veiksmų, jų įtakos BUAB „Laugina“ bankroto procesui, bet ir nepasisakė dėl į bylą pateiktų įrodymų, kurie patvirtina, jog atsakovo S. P. 2020 m. kovo 2 d. įgaliojimo pagrindu atliktus veiksmus patvirtino tiek tuometis nemokumo administratorius V. R., tiek vėliau – BUAB „Laugina“ teisėtas atstovas, nemokumo administratorius M. K.
- 21.9. Ieškovė kasaciniame skunde nepagrįstai teigia, kad apeliacinės instancijos teismas neturėjo pagrindo panaikinti pirmosios instancijos teismo dalinio sprendimo dalį dėl 2020 m. kovo 2 d. įgaliojimo pripažinimo neteisėtu ir grąžinti šią bylos dalį pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo. Priešingai nei teigiama kasaciniame skunde, apeliacinės instancijos teismas skundžiamoje nutartyje nesutiko su pirmosios instancijos teismo išvada dėl 2020 m. kovo 2 d. įgaliojimo pripažinimo neteisėtu, todėl visiškai pagrįstai panaikino visą pirmosios instancijos teismo dalinį sprendimą ir visą bylą grąžino pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribų

22. Bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribas apibrėžia [CPK 353 straipsnis](#). Nurodyto straipsnio pirmojoje dalyje nustatyta, kad kasacinis teismas, neperžengdamas kasacinio skundo ribų, patikrina apskųstus sprendimus ir (ar) nutartis teisės taikymo aspektu.
23. Pagal [CPK 340 straipsnio 1](#) dalį kasacijos objektas yra apeliacinės instancijos teismo sprendimas ar nutartis. Ši įstatymo nuostata turi būti aiškinama kartu su [CPK 341 straipsnio 1](#) dalimi, pagal kurią kasacija negalima dėl pirmosios instancijos teismo sprendimų ir nutarčių, neperžiūrėtų apeliacine tvarka (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-624/2006](#)). Kasacinis teismas negali pakeisti apeliacinės instancijos teismo ir spręsti klausimų, kurie apeliacinės instancijos teisme nebuvo sprendžiami iš esmės (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. lapkričio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-185/2002](#)).
24. Kasacine tvarka skundžiamu apeliacinės instancijos teismo procesiniu sprendimu byla grąžinta nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui [CPK 329 straipsnio 1](#) dalies pagrindu (dėl proceso teisės normų pažeidimo, kurio negali ištaisyti apeliacinės instancijos teismas ir dėl kurio galėjo būti neteisėtai išspręsta byla). Tokį procesinį sprendimą apeliacinės instancijos teismas grindė tuo, kad toks ieškovės ieškinys, koks yra pareikštas, negalėjo būti priimtas ir nagrinėjamas teisme. Konstatavęs tokio pobūdžio pažeidimą, apeliacinės instancijos teismas skundžiamą nutartimi iš esmės nenagrinėjo šalių argumentų, susijusių su BUAB „Laugina“ 2020 m. kovo 2 d. išduoto įgaliojimo teisėtumu.
25. Atsižvelgdama į kasacine tvarka apskųsto apeliacinės instancijos teismo procesinio sprendimo turinį, teisėjų kolegija šioje byloje pasisakys dėl kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisinių argumentų, susijusių su proceso teisės normų, reglamentuojančių ieškovo teisinį suinteresuotumą kaip teisės kreiptis į teismą prielaidą, ieškovo pareigą kreipiantis į teismą tiksliai suformuluoti ieškinio dalyką ir faktinį pagrindą bei apeliacinės instancijos teismo teisę, panaikinus apskųstą teismo sprendimą, perduoti bylą nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui, aiškinimu ir taikymu. Teisėjų kolegija nepasisakys dėl kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį argumentų, susijusių su nemokumo administratoriaus galimybėmis įgalioti kitą asmenį atlikti su bankrutuojančios įmonės nemokumo proceso administravimu susijusius veiksmus, kadangi šis klausimas nebuvo sprendžiamas iš esmės apeliacinės instancijos teisme ir dėl šios priežasties nepatenka į šios bylos kasacijos ribas.

Dėl ieškovo teisinio suinteresuotumo kaip teisės kreiptis į teismą prielaidos ir ieškovo pareigos aiškiai suformuluoti ieškinio dalyką ir pagrindą

26. [CPK 5 straipsnio 1](#) dalyje įtvirtinta, kad kiekvienas suinteresuotas asmuo turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas. Teismas imasi nagrinėti civilinę bylą pagal asmens (arba jo atstovo), kuris kreipėsi, kad būtų apginta jo teisė arba įstatymų saugomas interesas, pareiškimą ([CPK 5 straipsnio 3](#) dalis).
27. Kasacinio teismo išaiškinta, kad [CPK 5](#) straipsnio 1 dalyje nurodyta ne bet kurio, o suinteresuoto asmens teisė kreiptis į teismą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-39-403/2022](#), 40 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika). Kreipdamasis į teismą asmuo turi pagrįsti savo teisinį suinteresuotumą, t. y. nurodyti pažeistą ar ginčijamą subjekcinę teisę ar teisėtą interesą, dėl kurio jis kreipiasi į teismą. Asmens pateiktas ieškinys, nesujijęs su jo subjektyviu teisių gynimu, teismuose nenagrinėtinas, išskyrus

aškiei įstatymuose nustatytus atvejus (subjektai, ginantys viešąjį interesą įstatymo pagrindu) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. spalio 28 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-287-421/2020](#), 17 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika).

28. Spręsdamas suinteresuoto asmens pateikto ieškinio, pareiškimo ar prašymo priėmimo klausimą, teismas turi patikrinti tik tai, ar egzistuoja visos teisės kreiptis į teismą prielaidos ir šios teisės įgyvendinimo sąlygos, ar nėra procesinių kliūčių priimti ieškinį ([CPK 137 straipsnio](#) 2 dalis). Šių aplinkybių nustatymas turi esminę reikšmę bylai teisingai išnagrinėti ir gali lemti tiek materialųjį, tiek procesinį teisinį bylos rezultatą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-61-313/2019](#), 21 punktas).
29. Teismų praktikoje asmens suinteresuotumas yra aiškinamas kaip materialinis teisinis suinteresuotumas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-76-684/2022](#), 34 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika). Įgyvendinus teisę į teisminę gynybą pasiekiamas materialusis teisinis efektas, t. y. modifikuojamos (sukuriamos, panaikinamos, pakeičiamos) suinteresuoto asmens subjektinės teisės ar pareigos. Materialiųjų teisiųjų padarinių nesukeliantis reikalavimas negali būti savarankiškas bylos nagrinėjimo dalykas, nes jo nagrinėjimas ir patenkinimas nėra teisės į teisminę gynybą įgyvendinimas. Tai reiškia, kad materialinis teisinis reikalavimas yra toks prašymas teismui, kurį išsprendus ir įgyvendinus sukuriamos, pakeičiamos ar panaikinamos į teismą besikreipusio asmens teisės ir pareigos. Atitinkamai, jeigu aktai ar veiksmai, dėl kurių reiškiamas reikalavimas teismui, nenustato į teismą besikreipiančio asmens teisių ir pareigų, tai toks reikalavimas nevertinamas kaip materialinis teisinis reikalavimas, sudarantis ieškinio dalyką (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 19 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-27-684/2020](#), 23 punktas).
30. Ieškovas teismui pateikiamame ieškinyje privalo nurodyti ieškinio elementus – ieškinio dalyką ir pagrindą. Ieškinio dalykas – tai ieškovo atsakovui teisme pareikštas materialusis teisinis reikalavimas ([CPK 135 straipsnio](#) 1 dalies 4 punktas). Ieškinio pagrindas – faktinės aplinkybės, pagrindžiančios ieškovo reikiamą materialųjį teisinį reikalavimą ([CPK 135 straipsnio](#) 1 dalies 2 punktas). Reiškiant ieškinį teisme privalo nurodyti ne tik ieškinio faktinį pagrindą, bet ir suformuluoti teismui aiškų ir konkretų prašymą, kaip turėtų būti apgintos, besikreipiančio suinteresuoto asmens supratimu ir požiūriu, jo pažeistos teisės. Teismas gali suteikti efektyvią pažeistų teisių gynybą tik tuo atveju, jeigu ieškovas pakankamai aiškiai ir išsamiai suformuluoja ieškinio reikalavimą ir reikalavimo pagrindimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-547/2013](#)).
31. Ieškinio elementus privaloma nurodyti kiekviename ieškinyje, nes jie individualizuoja kiekvieną konkretų civilinį ginčą. Ieškovas turi teisę ir pareigą pasirinkti bei tiksliai suformuluoti ieškinio dalyką, t. y. suformuluoti jį taip, kad būtų aišku, kokio materialinio teisinio rezultato siekiama iškeliant bylą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-203-684/2021](#), 24 punktas). Nurodant ieškinio dalyką kiekviename ieškinyje turėtų būti aiškiai nurodyta asmens teisė arba įstatymų saugomas interesas, kuriuos, į teismą besikreipiančio asmens nuomone, reikėtų ginti. Be to, ieškinyje būtina nurodyti asmens pageidaujamą ir teismo prašomą pritaikyti pažeistos teisės gynimo būdą ([CK 1.138 straipsnis](#)). Ieškovas neprivalo savo reikalavimo teisiskai kvalifikuoti, pakanka, kad į teismą besikreipiantis asmuo nurodytų, ko ir kokia apimtini jis prašo iš teismo, tačiau bet kokių atveju ieškinio dalykas turi būti suformuluotas aiškiai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-95-403/2021](#), 20 punktas).
32. Ieškinio dalykas – ieškovo reikalavimas atsakovui – gali būti neaiškus, jeigu jis neatitinka konkretumo ir tikslumo reikalavimų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-372/2013](#)). Ieškovo suinteresuotumas pareikštais ieškinio reikalavimais negali būti abstraktus, bet turi būti pagrįstas konkrečių materialinių teisiųjų padarinių atsiradimu ieškovo ginamoms teisėms ar teisėtiems interesams (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-61-313/2019](#), 38 punktas).
33. Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad neteisėtų veiksmų viešosios teisės reglamentuojamoje srityje pripažinimas ir iki teisės pažeidimo buvusios padėties atkūrimas yra susijęs su viešojo intereso gynimu, privatus asmenys nėra įgalioti ginti viešąjį interesą, *inter alia* (be kita ko), kreiptis į teismą dėl viešosios teisės pažeidimų padarinių šalinimo ([CPK 5 straipsnio](#) 3 dalis). Taigi, privataus asmens, reiškiančio reikalavimą dėl viešosios teisės pažeidimų padarinių pašalinimo, ieškinyje gali būti patenkintas tik bylos nagrinėjimo metu nustatius, kad viešosios teisės pažeidimais buvo padaryta žala jo privacioms teisėms ar teisėtiems interesams (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-325-469/2015](#)).
34. Kasacinio teismo praktikoje taip pat pažymėta, kad jei ieškiniu pareikšto reikalavimo patenkinimu siekiama tik nustatyti prejudicinius faktus ateityje galimai pareikštinam ieškiniui dėl žalos (nuostolių) atlyginimo, toks reikalavimas negali būti savarankiškas ieškinio dalykas, kadangi tai yra civiliniai procesiniai, o ne materialieji padariniai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-61-313/2019](#), 28 punktas).
35. Apibendrinant aptartą kasacinio teismo praktiką konstatuotina, kad ieškinio dalykas laikytinas atitinkančiu [CPK](#) įtvirtintus reikalavimus tik tada, jei šio reikalavimo, koks jis yra pareikštas, patenkinimas sukeltų konkrečius materialiuosius teisinius padarinius būtent ieškovui (išskyrus atvejus, kai ieškovas yra vienas iš viešąjį interesą ginančių subjektų). Tuo atveju, jei ieškinyje nėra aiškiai pagrindžiama, kokių materialinių teisiųjų padarinių yra siekiama pareikštu ieškiniu, teismas, priklausomai nuo procesinės situacijos, turi arba nustatyti terminą ieškinio trūkumams pašalinti, įpareigodamas asmenį aiškiai suformuluoti ieškinio dalyką, arba atsisakyti priimti tokį reikalavimą kaip nenagrinėtiną teisme ([CPK 137 straipsnio](#) 2 dalies 1 punktas), arba nutraukti civilinę bylą tuo pačiu pagrindu ([CPK 293 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktas), jeigu ji jau iškelta. Tokie teismo veiksmai negali būti vertinami kaip suinteresuoto asmens teisės į teisminę gynybą pažeidimas, nes, jo reikalavimą teismui priėmus ir išnagrinėjus, teisė į teisminę gynybą nebūtų įgyvendinta (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-61-313/2019](#), 21, 25 punktai).
36. Nagrinėjamoje byloje pareikštu ieškiniu ieškovė (BUAB „Laugina“ kreditorė) prašė „konstatuoti *ex officio* (pripažinti), kad 2020 m. kovo 2 d. (BUAB „Laugina“) išduotas įgaliojimas S. P. prieštarauja imperatyvioms įstatymų normoms ([CK 1.80 str.](#) 1 d.) ir yra niekinis nuo jo sudarymo momento, išsprendžiant šio niekinio sandorio teisinius padarinius, t. y. konstatuojant S. P. veiksmų, atliktų veikiant šio įgaliojimo pagrindu, neteisėtumą ir grąžinant į iki veiksmų atlikimo buvusią padėtį“. Ieškinyje nėra konkretizuota, kokius konkrečiai į ieškovę nukreiptus S. P. veiksmus, atliktus ginčijamo įgaliojimo pagrindu, prašoma pripažinti neteisėtais ir kokius materialiuosius teisinius padarinius tai sukeltų ieškovei.
37. Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad sandorio pripažinimas negaliojančiu bei negaliojančio sandorio padarinių taikymas yra vienas iš pažeistų civilinių teisių gynimo būdų. Kai sandoris negalioja, viena jo šalis privalo grąžinti kitai sandorio šaliai visa, ką yra gavusi pagal sandorį, t. y. taikoma restitucija, jeigu įstatymas nenustato kitokių sandorio negaliojimo pasekmių ([CK 1.80 straipsnio](#) 2 dalis, 6.145–6.153 straipsniai). Pripažindamas sandorį negaliojančiu, teismas privalo *ex officio* išspręsti restitucijos klausimą, vadinasi, restitucijai taikyti netgi apskritai nėra reikalingas šalies reikalavimas – teismas ją taiko savo iniciatyva, t. y. be atskiro šalies pareiškimo ar prašymo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-553/2014](#); 2018 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-431-1075/2018](#), 33 punktas). Kita vertus, aiškus sandorio negaliojimo pasekmių identifikavimas ieškinio pareiškime gali būti reikšmingas teismui sprendžiant dėl ieškovo teisinio suinteresuotumo kaip teisės kreiptis į teismą prielaidos. Jei konkretaus sandorio pripažinimas negaliojančiu bei negaliojančio sandorio padarinių taikymas nesukelia jokių materialinių teisiųjų padarinių ieškovui, ieškovas nelaikytinas suinteresuotu asmeniu, turinčiu teisę reikšti tokio pobūdžio reikalavimą.
38. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad [CK 1.78](#) straipsnis įtvirtina sandorio uždaro principą, reiškiantį, kad sandoris (sutartis) sukuria teises ir pareigas jį sudariusiems asmenims ir, išskyrus įstatyme įtvirtintas išimtis, nesukuria teisių ir pareigų tretiesiems asmenims (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 20 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-257/2014](#)). Asmuo, kuris kreipiasi į teismą dėl sandorio nugrižimo, privalo įrodyti, kokio jo teisėti interesai, egzistavę sandorio sudarymo metu, buvo pažeisti ginčijamo sandorio, t. y. visų pirma turi būti nustatytas ieškovo teisinis interesas ir poreikis jį ginti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje [Nr.](#)

39. Pagal [CK 1.78 straipsnio](#) 5 dalį,

reikalavimą dėl niekinio sandorio teisinių pasekmių taikymo gali pareikšti bet kuris suinteresuotas asmuo. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad suinteresuotu asmeniu šiame kontekste laikytinas asmuo, kurio teisėms ir pareigoms niekinio sandorio negaliojimas turi įtakos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-140/2010). Byloje, kurioje ieškinyje pareikštas reikalavimo teisės neturinčio (*inter alia*, neturinčio teisinio suinteresuotumo) ieškovo, teismas negali *ex officio* konstatuoti niekinio sandorio teisinių pasekmių ir niekinio sandorio fakto (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-252/2009](#); 2019 m. gegužės 23 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-173-701/2019](#) 37 punktą). Taigi ieškovas, reikšdamas reikalavimą dėl niekinio sandorio pasekmių taikymo, ieškinyje turi aiškiai pagrįsti, kokių būdu ginčijamo sandorio sudarymas pažeidė jo materialiąsias teises ir (ar) teisėtus interesus, taip pat tai, kokius materialiuosius teisinius padarinius ieškovui sukeltų ginčijamo sandorio pripažinimas negaliojančiu.

40. Įgaliojimas yra vienašalis rašytinės formos sandoris, išreiškiantis atstovaujamojo asmens valią dėl numatomo per atstovą sudaryti sandorio turinio ir suteikiantis teisę atstovui veikti atstovaujamojo vardu dėl santykių su trečiaisiais asmenimis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-343-611/2017](#), 23 punktas). Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad įgaliojimas savaime, net ir išduotas su įgaliojotojo valios trūkumu, paprastai nesukelia jokių neigiamų pasekmių tol, kol jis nepradedamas įgyvendinti arba neįgyvendintas. Tik pamačius pagal įgaliojimą atliktų veiksmų rezultatus, dažnai paaiškėja įgaliojimo ydingumas, todėl tokiais atvejais turi būti ginčijami tiek sandoris – įgaliojimas, tiek jo pagrindu atlikti veiksmai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-119/2008](#)).
41. Pirmosios instancijos teismas 2021 m. balandžio 15 d. daliniu sprendimu tenkino dalį ieškinio ir pripažino 2020 m. kovo 2 d. atsakovės BUAB „Laugina“ S. P. išduotą įgaliojimą niekiniu nuo jo sudarymo momento. Sandorio pripažinimas negaliojančiu panaikina teisę jo galią ir sudaro prielaidas taikyti sandorio negaliojimo teisinius padarinius, tačiau dėl tokių padarinių pirmosios instancijos teismo 2021 m. balandžio 15 d. daliniu sprendimu nebuvo nuspręsta. Taigi, pirmosios instancijos teismo procesiniu sprendimu nebuvo modifikuotos (sukurtos, panaikintos, ar pakeistos) ieškovės, nesančios pripažinto negaliojančiu sandorio šalimi, subjektinės teisės ar pareigos. Be to, nagrinėjant bylą pirmosios instancijos teisme nebuvo nustatyta, ar pripažinto negaliojančiu įgaliojimo pagrindu apskritai buvo atlikti kokie nors veiksmai, sukėlę materialųjų teisiųjų pasekmių ieškovei.
42. Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad civilinio proceso teisė pagal reguliavimo dalyką ir teisiųjų santykių reglamentavimo principus yra viešoji teisė, todėl teismas, kaip civilinių procesinių santykių subjektas, turi tik tas teises, kurios jam yra suteiktos konkrečių teisės aktų nuostatu ir neturi teisės peržengti įstatymo nustatytos kompetencijos ribų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-87-823/2022, 54 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika). Teismo įgaliojimui nagrinėti civilinę bylą ir priimti joje sprendimą įstatymo yra aiškiai siejami su asmens, kurio materialinės teisės ar įstatymų saugomi interesai pažeisti ar ginčijami, kreipimusi dėl jo pažeistų teisių gynimo ([CPK 2 straipsnis](#), 5 straipsnio 3 dalis). Kadangi teismas pagal įstatymą yra įgaliotas spręsti tik dėl suinteresuoto asmens pareiktų reikalavimų, apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nusprendė, kad pirmosios instancijos teismo dalinis sprendimas neatitinka proceso teisės normų, reglamentuojančių kreipimosi į teismą (o kartu ir teismo sprendimo priėmimo) prielaidas, ir šias teisės normas aiškinančios kasacinio teismo praktikos.
43. Nors ieškovė kasaciniame skunde akcentuoja, kad ji ieškiniu nesiekė konstatuoti konkrečių S. P. veiksmų, atliktų veikiant ginčijamo įgaliojimo pagrindu, ar atlikti grąžinimo į buvusią padėtį veiksmų, kaip jau minėta, teismas (tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos) pagal įstatymą turi pareigą patikrinti, ar tokio pobūdžio ieškovo reikalavimas, koks jis yra pareikštas, gali būti savarankiškas bylos nagrinėjimo dalykas, taip pat ar ieškovas, atsižvelgiant į jo prašomą taikyti teisių gynimo būdą, laikytinas suinteresuotu asmeniu [CPK 5 straipsnio](#) prasme. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nusprendė, kad reikalavimas pripažinti negaliojančiu kito asmens trečiajam asmeniui išduotą įgaliojimą, neidentifikuojant jokių šio įgaliojimo pagrindu ieškovės atžvilgiu atliktų (ar ateiityje ketinamų atlikti) veiksmų, sukeliančių (galinčių sukelti) ieškovei materialųjų teisiųjų padarinių, teismo negali būti nagrinėjamas ir tenkinamas. Teisėjų kolegija taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad, kaip nustatyta byloje, ginčijamas įgaliojimas yra terminuotas ir šiuo metu yra pasibaigęs, todėl ieškovės interesų gynimas galėtų būti susijęs tik su šio įgaliojimo pagrindu jos atžvilgiu jau atliktų veiksmų teisiųjų pasekmių pašalinimu, o ne siekiu užkirsti kelią tokius veiksmus atlikti ateityje.
44. Apeliacinės instancijos teismas, grąžindamas bylą nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui, skundžiamoje nutartyje nurodė, kad ieškinyje turėtų būti pačios ieškovės tikslinamas, aiškiai identifikuojant, kokių materialųjų teisiųjų padarinių yra siekiama šioje byloje, todėl teisiškai nepagrįstu pripažintinas kasacinio skundo argumentas, kad apeliacinės instancijos teismas pats už ieškovę suformulavo ieškinio dalyką ir pagrindą, taip pažeisdamas proceso teisės normų reikalavimus.
45. Teisėjų kolegija taip pat neturi teisinio pagrindo sutikti su kasacinio skundo argumentu, kad teismo procesinis sprendimas pripažinti 2020 m. kovo 2 d. atsakovės BUAB „Laugina“ S. P. išduotą įgaliojimą niekiniu pats savaime (nereikalaujant jokių papildomų veiksmų atlikimo) reiškia visų S. P. veiksmų, atliktų veikiant šio įgaliojimo pagrindu, negaliojimą. Atsakovės BUAB „Laugina“ S. P. išduoto įgaliojimo pripažinimas negaliojančiu yra tik teisinė prielaida ginčyti konkrečius S. P. šio įgaliojimo pagrindu atliktus veiksmus (sudarytus sandorius), kaip atliktus asmens, neturėjusio įgaliojimų veikti BUAB „Laugina“ vardu, tačiau pats savaime tokių veiksmų (sandorių) teisiųjų pasekmių nepanaikina. Šiuo aspektu atsakovės BUAB „Laugina“ S. P. išduoto įgaliojimo pripažinimas negaliojančiu būtų tik prejudicinis faktas galimiems ieškovės reikalavimams dėl veikiant šio įgaliojimo pagrindu sudarytų sandorių pripažinimo negaliojančiais ar žalos, padarytos neteisėtais veiksmais, atlyginimo, todėl pats savaime negali būti savarankiškas ieškovės, nesančios ginčijamo sandorio šalimi, ieškinio dalykas (šios nutarties 34 punktas).
46. Teisėjų kolegija pažymi, kad kasacinio skundo argumentas, jog didžioji dalis S. P. ginčijamo įgaliojimo pagrindu atliktų veiksmų ieškovei nėra žinomi, nagrinėjamos bylos kontekste nėra teisiškai reikšmingas. Ieškovė nėra subjektas, kuriam pagal įstatymą būtų suteikta teisė ginti pačios BUAB „Laugina“ ar kitų jos kreditorių interesus, todėl šioje byloje priimtu teismo sprendimu gali būti nuspręsta tik dėl pačios ieškovės galimai pažeistų teisių (šios nutarties 33 punktas). Tam, kad ieškovė būtų pripažinta suinteresuotu asmeniu, pagal kurio reikalavimą teismas galėtų konstatuoti niekinio sandorio faktą ir teisinę pasekmę, ieškovei pakanka aiškiai nurodyti bent vieną ginčijamo įgaliojimo pagrindu S. P. atliktą veiksmą, sukeliantį jai materialiąsias teises pasekmes, kurių pašalinimo yra siekiama nagrinėjamoje byloje, tačiau, kaip pagrįstai nurodė apeliacinės instancijos teismas, iš byloje pareikšto ieškinio turinio tokio veiksmo nėra galimybės nustatyti. Taigi, apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nusprendė, kad ieškovė nagrinėjamoje byloje tinkamai neįvykdė jai tenkančios pareigos aiškiai suformuluoti ieškinio dalyką ir pagrindą, o pirmosios instancijos teismas neužtikrino, kad pareikšiant ieškinį būtų laikomasi teisės kreiptis į teismą prielaidų ir šios teisės įgyvendinimo sąlygų. Tai savo ruožtu lėmė pirmosios instancijos teismo proceso ir pirmosios instancijos teismo priimto dalinio sprendimo ydingumą (šios nutarties 28 punktas).

Dėl apeliacinės instancijos teismo teisės, panaikinus apskųstą teismo sprendimą, perduoti bylą nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui

47. Ieškovė kasaciniame skunde taip pat nurodo, kad apeliacinės instancijos teismas pažeidė [CPK 327 straipsnio](#) 2 dalies nuostatas, kadangi, konstatavęs, jog pirmosios instancijos teismas išsprendė ne visus byloje pareikštus reikalavimus, grąžino pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo visą bylą, o ne tik neišspręstų reikalavimų dalį.
48. Teisėjų kolegija, pasisakydama dėl šio kasacinio skundo argumento, visų pirma, atkreipia dėmesį į tai, kad apeliacinės instancijos teismas, grąžindamas bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, savo procesinio sprendimo [CPK 327 straipsnio](#) 2 dalimi neigė. Teisiniu pagrindu grąžinti bylą pirmosios instancijos teismui skundžiamoje nutartyje nurodyta [CPK 329 straipsnio](#) 1 dalis ir [CPK 135 straipsnio](#) 1 dalies 4 punkto pažeidimas. Argumentai dėl [CPK 327 straipsnio](#) 2 dalies pažeidimo kasaciniame skunde iš esmės siejami su kai kuriais apeliacinės instancijos teismo nutarties motyvuojamosios dalies teiginiais („tokiu daliniu sprendimu liko neišspręsta dalis pareikšto reikalavimo“, „nesprendžiant antrosios reikalavimo dalies dėl veiksmų (atliktų įgaliojimo pagrindu) neteisėtumo ir grąžinimo į iki veiksmų atlikimo buvusią padėtį“), šie teiginiai vertinami atsietai nuo visos skundžiamos nutarties konteksto. Pažymėtina, kad net ir kasaciniame skunde cituojamose apeliacinės instancijos teismo nutarties motyvų teiginiuose reikalavimas dėl niekinio sandorio pasekmių taikymo nėra įvardytas kaip atskiras savarankiškas reikalavimas, o tik kaip ieškovės pareikšto reikalavimo sudėtinė dalis.
49. Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad klausimas dėl restitucijos, kaip sandorio negaliojimo teisinės pasekmės, taikymo yra neatsiejamas nuo klausimo dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu išsprendimo, restitucijos klausimas yra išvestinis iš klausimo dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu, restitucijai būdingas akcesoriškumas, t. y. jos taikymo galimybė tiesiogiai priklauso nuo pirmiau nurodyto pagrindinio klausimo išsprendimo rezultato. Taigi reikalavimas dėl restitucijos, kaip sandorio negaliojimo teisinės pasekmės, taikymo, jeigu bylos šalis pareiškia tokią reikalavimą, bendrais atvejais negali būti nagrinėjamas skyrium nuo materialiojo subjektinio reikalavimo dėl paties sandorio pripažinimo negaliojančiu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-431-1075/2018](#), 33 punktas). Kaip jau minėta, aiškus sandorio negaliojimo pasekmių identifikavimas ieškinio pareiškime yra reikšmingas ir teismui sprendžiant dėl ieškovo teisinio suinteresuotumo kaip teisės kreiptis į teismą prielaidos.
50. Iš apeliacinės instancijos teismo nutarties motyvų visumos yra aišku, kad pagrindą grąžinti bylą pirmosios instancijos teismui, apeliacinės instancijos teismo vertinimu, sudarė netinkamas ieškinio dalyko suformulavimas (ieškinys yra su neaiškiu ir abstrakčiu reikalavimu) bei neišsiaiškinimas, bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme, kokios ieškovės teisės įgyvendinant įgaliojimu suteiktus pavedimus yra pažeistos ir kaip konkrečiai jos turi būti ginamos (ieškovė nenurodė ir apskritai neįrodinėjo, kuo konkrečiu atveju pasireiškia jos teisių pažeidimas ir kaip jos turi būti ginamos). Tokia procesinė situacija, teisėjų kolegijos vertinimu, traktuotina kaip bylos esmės neatskleidimas, sudarantis savarankišką pagrindą grąžinti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui ([CPK 327 straipsnio](#) 1 dalies 2 punktas). Nors apeliacinės instancijos teismas, priimdamas skundžiamą nutartį, šia proceso teisės norma formaliai nesirėmė, ši aplinkybė nesudaro pagrindo naikinti iš esmės teisėtą ir pagrįstą apeliacinės instancijos teismo procesinį sprendimą ([CPK 359 straipsnio](#) 3 dalis, 346 straipsnio 2 dalies 1 punktas, 328 straipsnis).

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų

51. Apibendrinama išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija nusprendžia, kad apeliacinės instancijos teismas, priimdamas skundžiamą nutartį, teisingai aiškino ir taikė proceso teisės normas, nenukrypo nuo kasacinio teismo formuojamos šių normų aiškinimo ir taikymo praktikos ir priėmė teisėtą procesinį sprendimą, kurio naikinti remiantis kasaciniame skunde nurodytais argumentais nėra teisinio pagrindo ([CPK 359 straipsnio](#) 3 dalis, 346 straipsnis).
52. Kasacinio teismo teisėjų kolegijai nusprendus atmesti kasacinį skundą ir palikti galioti Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. lapkričio 4 d. nutartį, kuria byla grąžinta pirmosios instancijos (Kauno apylinkės) teismui nagrinėti iš naujo, bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimo klausimas turėtų būti paliktas spręsti pirmosios instancijos teismui kartu su kitų bylinėjimosi išlaidų paskirstymu ([CPK 93, 96 straipsniai](#)). Tačiau iš teismų informacinės sistemos LITEKO duomenų matyti, kad Kauno apylinkės teismo 2021 m. lapkričio 30 d. nutartimi (civilinė byla [Nr. e2-27014-1116/2021](#)) ieškovės UAB „Kontmena“ ieškinio dalis dėl 2020 m. kovo 2 d. įgaliojimo teisėtumo palikta nenagrinėta (nutartis įsiteisėjo 2022 m. sausio 27 d). Atsižvelgdama į nurodytas aplinkybes bei remdamasi proceso koncentruotumo ir ekonomiškumo principais, teisėjų kolegija išsprendžia bylinėjimosi išlaidų, šalių patirtų kasaciniame teisme, atlyginimo klausimą.
53. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, iš antrosios šalies priteisiamos bylinėjimosi išlaidos ([CPK 93 straipsnio](#) 1, 2 dalys, 98 straipsnio 1 dalis).
54. Netenkinus ieškovės kasacinio skundo, jos patirtos bylinėjimosi išlaidos neatlygintinos, spręstinas atsiliepimą į kasacinį skundą padavusio atsakovo S. P. patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimas.
55. Atsakovas S. P. prašo priteisti iš ieškovės 1161,60 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme advokato teisei pagalbai už atsiliepimo į kasacinį skundą parengimą, atlyginimą. Šioms išlaidoms pagrįsti atsakovas pateikė jų realumą patvirtinančius įrodymus. Prašymas priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą pateiktas tinkamai, prašoma priteisti suma neviršija Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 ir Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio (redakcija, galiojanti nuo 2015 m. kovo 20 d.) 7, 8.14 punktuose nustatyto dydžio, todėl atsakovo S. P. prašymas tenkintinas ([CPK 79 straipsnis](#) 88 straipsnio 1 dalies 6 punktas, 93 straipsnio 1 dalis, 98 straipsnis, 340 straipsnio 5 dalis).
56. Kasaciniame teisme pažyma apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu, nebuvo rengiama, todėl šių išlaidų atlyginimo klausimas nesprendžiamas ([CPK 96 straipsnio](#) 6 dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. lapkričio 4 d. nutartį palikti nepakeistą.

Priteisti atsakovui S. P. (a. k. *(duomenys neskelbtini)*) iš ieškovės UAB „Kontmena“ (j. a. k. 304708672) 1161,60 Eur (vieną tūkstantį vieną šimtą šešiasdešimt vieną Eur 60 ct) bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjos Goda Ambrasaitė-Balynienė

Alė Bukaviniene

Egidija Tamošiūnienė